

בית כור פרק שביעי בבא בתרא

קח.

עין משפט
גר מצוה

א מ"י ס"א מ"ב מ"ג
ה"ל א סג ע"ג
ע"כ ח"ת ס"י ר"ט ס"א
ז

רבינו גרשום

אידי דריות הררין ר'
טפחים פספחה עפמה בתין
הררין לאהרה וקפחה
חוק א סוכר לגר ומשום
הכי צריך בן הררין ערין
שמעבב: אידי דקטין
ג טפחים קיימא חיה
אשפתיה וקפפת לעבר
אחר הלכך צריכי תרוייהו
כרי שלא תפחין:
הררין עלך האובי
לחבירו בית כור
יש נוחלין שנוחלין אחריהם
והן עצמן מנחילין
במטות לירושין: האב
את הבנים והבנים את
האב: ליתני הבנים
ירושין את האב תמלה.
משום דהרי עמי איבא
דהוה ליה למיתני הבנים
את האב ורא משום
דאחוריה לא (3) מנחילין
בפורענותא הוא שבבים
מחיים בחיי אביהן והאב
ירושין שפניה העולם שהבן
ירושין האב ולא האב את

(א) לפיכך ל"ל וקופלת מחין
על הגר וכו'. או דל"ל
וקופלת מחין על הגר.
זו נראה וכו' לדמילי
בפורענותא לא מנחילין דהא
את הבנים מפורענותא הוא
שפניהם וכו'.

יש נוחלין. ואלו נוחלין ומנחילין. איכא דוכתי דנקיט אדלקיין
מיניה ואיכא אדפתחא ביה ובמס' נדרים (דף כ):
מפרש לה: האב את הבנים והבנים את האב. מימה והאב את
הבנים היינו בניו את האב שאל האב נחל את בנו אם כן בנו מנחילו
ואם הוא מנחיל לבנו א"כ בנו (ז) נחלו

ואור"י דלייטר למידק מיניה בניו
ולא בנות אע"ג דקתני לה בדיחא
בסמוך מכל מקום מנל ליה הכא אגב
אורחיה ולקמן נמי (8) מניחא למנות
סדר נחלות וכן משמע בגמ' דקאמר
הבנים את האב מנל אמר קרא וכן
אין לו האב יש לו בן בן קודם לבת
משמע דמתני' לאקדומי בן לבת
אליעזרין אבל מרשע דקתני האב את
הבנים ליכא למידק הכי דהאב מנחיל
בנים ולא בנות דהא לא מייחד ואם
תאמר דקתני בני אחיות ודייק בגמ'
עלה ולא בנות אחיות אע"ג דלא
מייחד ומתוך כך נרץ לומר דמתני'
אינו יודע מי שנלה לימא דבנים לאו
דוקא אלא הוא היין בנות ואחיה שפיר

הדרן עלך בית כור

(א) יש נוחלין ומנחילין ויש נוחלין ולא
מנחילין ומנחילין ולא נוחלין
לא נוחלין ולא מנחילין ואלו נוחלין
ומנחילין האב את הבנים והבנים את האב
והאחין מן האב נוחלין ומנחילין האיש
את אמו והאיש את אשתו ובני אחיות
נוחלין ולא מנחילין האשה את בניה
והאשה את בעלה ואחי האם מנחילין ולא
נוחלין והאחין מן האם לא נוחלין ולא
מנחילין: מאי שנא דקתני האב את
הבנים ברישא ליתני הבנים את האב ברישא
חרא דאחוריה בפורענותא לא מתחילין
ועוד

למימר דכולהו בני דמתני' דוקא ולא בנות לקדום: ואח"כ מן האב.
לקשה ר"י אמאי לא קתני אחי האב נוחלין ומנחילין שהן כחובין
נמי בפרשה ותיק משום דאחי האב וכל אב נפק מהגן האב
את הבנים והבנים את האב והאחין מן האב דכיון שדבעי ששנים
קודמין ואחר הבנים האב ואחר אחי האב אחי האב נפקי מכלל
זה על ידי משמוש דאם היה האב קיים היה יורש (9) ועכשיו שאינו
קיים הרי הוא יורש בקבר להנחיל לבנו שהוא (10) אחי אביו) של מת
ומשמוש שמעין ממתן בסמוך בני אחות שמנחילה בקבר נכחי
אחיה לבנה וא"ת אם כן אחין מן האב נמי לא ליתני דשמעינן ליה
מהאב את הבנים על ידי משמוש נחלה שהאב יורש את בנו להנחיל
לשאר בניו הקיימין שהן אחי המת ויש לומר דנקט (11) אגב דבעי
ליתני אחים מן האב לא נוחלין ולא מנחילין דההוא אליעזרין למיתני
אע"ג דמנל האשה אינה נוחלת את בנה סד"א נהי דליתני יורש אחי
מן האב מכה אמו מכה את הוה אמינא דירש דכתיב ונתתם את
נחלתו לאחיו לא שנא מן האב ולא שנא מן האב וכו' תימא דמכל מקום
לא אליעזרין למיתני דשמעי' מרשע דקתני אחין מן האב דוקא ולא
אחין מן האב אליעזרין דהוה אמינא אחין מן האב לרבותא נקט
אף על פי שאין כל כך דוחין כמו אחין מן האב ואם תאמר אם
כן אחי האב נמי ליתני אגב אחי האב דסיפא ויש לומר דלי הוי
תני אחי האב חו לא הוה נרץ למיתני אחי האב דמכלל אחי
האב שמעין להו ועוד דלא שייך למיתני אגב אחי האב דהא דהא
גופה משנה דלא נריכא היא כדדייקין בגמ' דהיינו בני אחות:
יכול

אחיה לבנה וא"ת אם כן אחין מן האב נמי לא ליתני דשמעינן ליה
מהאב את הבנים על ידי משמוש נחלה שהאב יורש את בנו להנחיל
לשאר בניו הקיימין שהן אחי המת ויש לומר דנקט (11) אגב דבעי
ליתני אחים מן האב לא נוחלין ולא מנחילין דההוא אליעזרין למיתני
אע"ג דמנל האשה אינה נוחלת את בנה סד"א נהי דליתני יורש אחי
מן האב מכה אמו מכה את הוה אמינא דירש דכתיב ונתתם את
נחלתו לאחיו לא שנא מן האב ולא שנא מן האב וכו' תימא דמכל מקום
לא אליעזרין למיתני דשמעי' מרשע דקתני אחין מן האב דוקא ולא
אחין מן האב אליעזרין דהוה אמינא אחין מן האב לרבותא נקט
אף על פי שאין כל כך דוחין כמו אחין מן האב ואם תאמר אם
כן אחי האב נמי ליתני אגב אחי האב דסיפא ויש לומר דלי הוי
תני אחי האב חו לא הוה נרץ למיתני אחי האב דמכלל אחי
האב שמעין להו ועוד דלא שייך למיתני אגב אחי האב דהא דהא
גופה משנה דלא נריכא היא כדדייקין בגמ' דהיינו בני אחות:
יכול
לא
מנחילין דהוא אחי אינו יורש: האשה את בניה והאשה את בעלה כו'. בגמ' (12) שפיר דהיינו נמי הך בנא דנוחלין ולא מנחילין מההיא שמעין לה
דהיינו הך: לא נוחלין ולא מנחילין. זה לזה אלא קרובי אביו של זה ואביו של זה ואביו של זה יורשין אותו. וכל הך קרובים דקתני שירושם זה את זה ה"מ
כשאין קרוב למת יותר מזה. גם הנהו קרובים דקתני בהן לא נוחלין ולא מנחילין כגון קרובים שמנל האב הכי מילי שיש קרובים מנל האב
היורשין אותו וקרובים לו יותר מקרובי האב ואע"פ שגם אמו מנחלת אביו אבל אם אמו קרובה לו מנל משפחת אביו ואין לו
קרוב מאביו שקרוב לו כמו אמו או האב יורשת את הבן ואם אין האב בנחית קרובי האב יורשין אותו דהוי ליה משפחת אב דמכה
קורבת אביו באין ליורשו כגון ראוון שנשא סרח בת אשר וילדה לו נפתלי ומת נפתלי בלא בניו הרי ראוון אביו יורשו ואם אין לו
אב ונתתם את נחלתו לאחיו של נפתלי ואם אין לו אחין ונתתם נחלתו לאחיו אביו דהיינו אשר אביו אמו ואם אין לו אחין לאביו דאין
אשר קיים ונתתם את נחלתו לקרוב אליו נחלת סרח דהיינו בני אשר או בנות אשר אם אין לו בנים דהיינו סרח יורשת את בנה:
גמ' מאי שנא דמני' האב נחל את הבן ומנחיל והלא בעת שנחל האב לבנו נמנל שמת הבן בחיי האב ולא היח הבן
ההוא ובעת ליורשו לפיכך אביו יורשו וזו קללה היא כשאדם מת בלא בניו וגם כשהאב רואה גמיתם בנו והיה לו למנל דמתניין לפתוח
הבן נחל את האב שזה ברכה שימות האב ויקברו בנו כדכתיב (נבאש"מ) ויוסף יצת ידו על עיניו דבטיחו שיקברוהו בנו:
ועוד

כדי שלא תהא חיה קופלת. על הגדר אליעזרין מרין וכן מרין:
ולעביד מרין. דהשתא נמי לא קפלה שהרין מרמיקה מן הגדר:
אידי דרווח. ששה טפחים נכנסת לתוכו ומשכנת מעט לאחוריה
וקופלת: קיימא אשפתיה. החלוונה: הכי גרסינן כמה בין מרין
לבן מרין טפח. ומסקנא דברייתא הוא:

הדרן עלך בית כור

יש קרובים שנוחלין את קרוביהם
כשמתים ועם אם הם ממים
מנחילין להם את ממונם דהיינו
ששניהם נוחלין זה את זה. והאי דלא
קתני יש נוחלין זה את זה היינו
משום דבעי למיתני סיפא נוחלין ולא
מנחילין מנל נמי רשע נוחלין ומנחילין:
יש שנוחלין. את קרוביהם אבל אם
ימותו הם אין מנחילין לאותן קרובים
שהן מורשיהן: מנחילין ולא נוחלין.
הם אומם דלמרו זהו נוחלין ולא
מנחילין מכלל דליקן שאלו נוחלין
אותם ולא מנחילין להן מיקרו מנחילין
ולא נוחלין. ובגמ' (13) מפרש למאי
אליעזרין הך תרי בנא דהא חרא
נפקא מכלל חביריה: אבא. נחל את
הבנים וגם מנחיל להם ועגון שאין
לאומן הבנים זרע או נחל אותן האב
אבל אם יש להם בנים הם קודמין
לוקנא דמפרש בגמ' (14): והבנים את
האב. נוחלין ומנחילין: והאחין מן

האב. כגון ראוון ויוסף בני יעקב אע"פ שהן מלאה ומתרחל יורשים
זה את זה בצביל שהן אחין וכגון שמת יעקב אביון אבל אם יעקב
קיים הוא קודם ועגון שאין להם בנים. ודוקא אחין מן האב דמשפחת אב
קרובה משפחה כדליפין כ"ו (15) וק"ו: האיש נחל את אמו. אבל לא מנחיל
שהרי קרובי האב יורשין אותו דמשפחת אב אינה קרובה משפחה (16):
והאיש את אשתו. נחל אותה כדנפקא לן בגמ' (17) וק"א: ה"ג בסדר המשנה
ובני אחיות נוחלין ולא מנחילין. דכן נחל את אחות אמו שהרי הוא בן
מכה האב ואילו מכה דודמו בחיי אמו יורשתה וגם הוא יורש את אמו
נמנל שנאו לידו נכסי דודמו: ולא מנחילין. דכשמת הבן אינו מנחיל
לאחות אמו אלא לקרובי אביו דמשפחת אב אינה קרובה משפחה ועוד
דאחות אמו היאך מירשנו הלא היא בנה מכה אחותה שהיא אמו של
זה ולא האב יכולה ליורשו כדאמרין האיש את אמו נחל ולא מנחיל קל
וחומר שהיא לא מירש את בן אחותה. ובאחיות מן האב מיירי אבל
אחיות מן האב אין נכדה בן אחותה יורש אותה דמשפחת אב הוא.
ל"א ובני אחות בני אחותו של ראוון כגון בני דינה נוחלין אותו שהרי
דינה יורשת את ראוון אחיה ובניה באין מכה אבל לא מנחילין לראוון
שהרי ראוון מכה אחותו דינה בן לירש אותן והלא דינה עצמה אין
יורשתן כדאמרין דהאם אינה נוחלת את בנה אלא קרובי בעלה של דינה
יורשין את בניה דמשפחת אב יורשתם ולא משפחת אב. וזה נראה דבעי
משום דקתני סיפא האשה את בנה והאשה את בעלה ואחי האב
מנחילין ולא נוחלין וכל הך נחלת שמעין להו מהגן תלת דהך בנא
דנוחלין ולא מנחילין כדאמרין בגמ' (18) וק"ד: דהיינו הך דקפריין בגמ' דאחי
האב היינו בני אחות והלכך גרסינן בני אחות דהיינו נמי דאחי האב
נוחלין את בן אחותם ולא נוחלין. ואי נמי גרסינן בני אחיות (19) איכא לפרושי בבני אחיות כלומר בני אחיותיו של אדם נוחלין אותו אבל לא
מנחילין דהוא אחי אינו יורש: האשה את בניה והאשה את בעלה כו'. בגמ' (20) שפיר דהיינו נמי הך בנא דנוחלין ולא מנחילין מההיא שמעין לה
דהיינו הך: לא נוחלין ולא מנחילין. זה לזה אלא קרובי אביו של זה ואביו של זה ואביו של זה יורשין אותו. וכל הך קרובים דקתני שירושם זה את זה ה"מ
כשאין קרוב למת יותר מזה. גם הנהו קרובים דקתני בהן לא נוחלין ולא מנחילין כגון קרובים שמנל האב הכי מילי שיש קרובים מנל האב
היורשין אותו וקרובים לו יותר מקרובי האב ואע"פ שגם אמו מנחלת אביו אבל אם אמו קרובה לו מנל משפחת אביו ואין לו
קרוב מאביו שקרוב לו כמו אמו או האב יורשת את הבן ואם אין האב בנחית קרובי האב יורשין אותו דהוי ליה משפחת אב דמכה
קורבת אביו באין ליורשו כגון ראוון שנשא סרח בת אשר וילדה לו נפתלי ומת נפתלי בלא בניו הרי ראוון אביו יורשו ואם אין לו
אב ונתתם את נחלתו לאחיו של נפתלי ואם אין לו אחין ונתתם נחלתו לאחיו אביו דהיינו אשר אביו אמו ואם אין לו אחין לאביו דאין
אשר קיים ונתתם את נחלתו לקרוב אליו נחלת סרח דהיינו בני אשר או בנות אשר אם אין לו בנים דהיינו סרח יורשת את בנה:
גמ' מאי שנא דמני' האב נחל את הבן ומנחיל והלא בעת שנחל האב לבנו נמנל שמת הבן בחיי האב ולא היח הבן
ההוא ובעת ליורשו לפיכך אביו יורשו וזו קללה היא כשאדם מת בלא בניו וגם כשהאב רואה גמיתם בנו והיה לו למנל דמתניין לפתוח
הבן נחל את האב שזה ברכה שימות האב ויקברו בנו כדכתיב (נבאש"מ) ויוסף יצת ידו על עיניו דבטיחו שיקברוהו בנו:
ועוד

(א) (מדרש ב' טיר כ"ג)
(ב) (נפול ד' א' ג' כ"א):
(ג) (מדרש בגמ' ד' ע"ג) לקמן
(ד) (מדרש ספ"ה א' א')
(ה) ס"א ח"ת.

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולא מנחילין
וכי ידו נמי גרסינן בני
אחיות. כ"כ אגב לקמן כ"כ
ק"ל רש"י ס"י פ"ד ע"ג:
(ב) "זהו ר"ה האב וכו'
ולקמן נמי תא ליה למנל:
(ג) ר"ה אחין וכו' היה יורש
לבנו ועכשיו אשית קיים הרי
הוא יורש בקבר להנחיל
לאחיו שסוף אחי אביו:
(ד) במ"ד דנקט לה אגב: